

ISSN: 2587-2532 e-ISSN:2587-1862

FİLİSTİN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Bulletin of Palestine Studies

KUDÜS ÖZEL SAYISI

JERUSALEM SPECIAL ISSUE

Sayı/Issue: 2 Yıl/Year: Kış/Winter 2017

Tarandığı Uluslararası İndexler/ Abstracting & Indexing
Index Copernicus | Scientific Indexing | Ceeol

Filistin Araştırmaları Dergisi Uluslararası Hakemli bir dergidir.

Bulletin of Palestine Studies is a refereed international journal.

Tarandığı Uluslararası Indexler/ Abstracting & Indexing

Index Copernicus, Scientific Indexing Services ve CEEOL

Yayın Türü/ Publication Type

Uluslararası Süreli Yayın/ International Periodical

Dergi yılda iki kez yayımlanır (Yaz ve Kış).

The Journal is published biannually (Summer and Winter).

ISSN: 2587-2532 e-ISSN:2587-1862

Sayı/ Issue 2 Kış/ Winter 2017

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/ Editor-in-Chief:

M. Mustafa KULU

Sayı Editörü/ Issue Editor

Yrd. Doç. Dr. Alaattin DOLU

Editör Yardımcısı/ Associate Editor

Dr. Can DEVECİ

Tashih/ Proofreading

Alaattin DOLU | Can DEVECİ | Selim TEZCAN | Mustafa KULU

E-Posta/ E-mail

filistinisrail@gmail.com

Web adresi/ Web Address:

<http://dergipark.gov.tr/fiad> | <http://filistinisrail.com> |

<http://filistin.org>

Yazışma Adresi/ Mailing Address

Filistin Araştırmaları Dergisi Şükran Mahallesi, Mimar Muzaffer Cad.

121/ 236, 42200 Meram/ Konya

Baskı / Cilt:

Tez-Mer (Kitap-Kırtasiye-Fotokopi) ERÜ İlahiyat Fakültesi ÖSYM Bürosu

Karşısı/KAYSERİ

Dış Kapak Resmi:

Margoliouth, D. S. (David Samuel), 1858-1940, Cairo, Jerusalem, and Damascus : Three

Chief Cities of the Egyptian Sultans, 1907, London, Chatto & Windus

Filistin Araştırmaları Dergisinde yayınlanan makalelerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Alaattin DOLU/ Yrd. Doç. Dr./ Asst. Prof.

Kastamonu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
Kastamonu University, Faculty of Science and Literature, Department
of History

E-Posta (e-mail): adolu@kastamonu.edu.tr

Can DEVECİ / Dr.

Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
Erciyes University, Faculty of Literature, Department of History
E-Posta (e-mail): candvc@gmail.com

M. Mustafa KULU / Arş. Gör./ Res. Asst.

Selçuk Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası
İlişkiler Bölümü
Selcuk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of International Relations

E-Posta (e-mail): mkulu@selcuk.edu.tr/mmkulu@gmail.com

Selim TEZCAN/ Yrd. Doç. Dr./ Asst. Prof.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler
Fakültesi, Tarih Bölümü
Social Sciences University of Ankara, School of Humanities and Social
Sciences, Department of History

E-Posta (e-mail): selim.tezcan@asbu.edu.tr/ selimtez76@gmail.com

Bilim ve Danışma Kurulu

Ali BALCI, Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye

Ali MAHAFAZAH, Prof. Dr., Department of History, The University of Jordan, Amman, Jordan

Asuman GÖLPINAR, Dok. Öğr., Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı İstanbul, Türkiye

Ayşe Ömür ATMACA, Yrd. Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Ceyhun ÇİÇEKÇİ, Dok. Öğr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Eldar HASANOĞLU, Doç. Dr., Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü, Artuklu Üniversitesi, Mardin, Türkiye,

Halil ERDEMİR, Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye

Hasan Hüseyin GÜNEŞ, Yrd. Doç. Dr., Tarih Bölümü, Bartın Üniversitesi, Bartın, Türkiye

Hatice PALAZ ERDEMİR, Prof. Dr., Tarih Bölümü, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye

Işıl IŞIK BOSTANCI, Yrd. Doç. Dr., Tarih Bölümü, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye

Ibrahim SLAİBİ, Assistant Professor, Al Quds University, Department of Basic Education, Faculty of Educational Science, Palestine

İlhan ARAS, Yrd. Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye

Mahmoud YAZBAK, Prof. Dr., Department of Middle Eastern History, University of Haifa, Israel

Mim Kemal ÖKE, Prof. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Muhammad Al-HIZMAWI, Prof. Dr., Department of History, Qatar University, Qatar

Mustafa GÜLER, Prof. Dr., Tarih Bölümü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Türkiye

Ömer Faruk HARMAN, Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Özlem TÜR KÜÇÜKKAYA, Prof. Dr., Department of International Relations, Middle East Technical University, Ankara, Turkey

Roberto MAZZA, Prof. Dr., Department of History, University of Limerick, Ireland

Şeyma AY ARÇIN, Doç. Dr., Turizm Rehberliği Bölümü, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye

Tuğçe ERSOY, Dr., Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Yasemin AVCI, Prof. Dr., Tarih Bölümü, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye

**FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi, KUDÜS ÖZEL SAYISI,
Sayı: 2 (Kış 2017) Hakem Listesi**

Prof. Dr. Mustafa Güler
Prof. Dr. Ali Mahafzah
Prof. Dr. Halil Erdemir
Doç. Dr. Esmâ Öz Kiriş
Doç. Dr. Mustafa Öztürk
Doç. Dr. Nezir Akyeşilmen
Yrd. Doç. Dr. Suzan Akkuş Mutlu
Yrd. Doç. Dr. Alaattin Dolu
Yrd. Doç. Dr. Selim Ferruh Adalı
Yrd. Doç. Dr. Selim Tezcan
Yrd. Doç. Dr. Kansu Ekici
Dr. Roberto Mazza
Dr. Can Deveci

Web adresi/ Web Address:

<http://dergipark.gov.tr/fiad> | <http://filistinisrail.com> | <http://filistin.org>

Yazışma Adresi/ Mailing Address

Filistin Araştırmaları Dergisi Şükran Mahallesi, Mimar Muzaffer Cad.
121/ 236, 42200 Meram/ Konya

İÇİNDEKİLER CONTENTS

Editörden

Şeyma AY ARÇIN 1-31

Demir Çağı Yazılı ve Arkeolojik Kaynaklarında İsrail ve Yahuda Krallıkları

Israel and Judah Kingdoms in Iron Age Written and Archaeological Sources

Mahmoud YAZBAK 32-57

The Birth of the Jerusalem Sanjak 1864-1914: Administrative and Social Impacts

Kudüs Mutasarrıflığının Doğuşu 1864-1914: İdari ve Sosyal Etkileri

Mustafa GÜLER..... 58-75

Halilürrahman'ın Dura Köyünde 1863 Yılında Yaşanan Bir Asayiş Meselesi

A Public Security Issue Occurring in the Year of 1863 in Dura Village of Halilürrahman

Musa SROOR..... 76-102

The Question of the Privatization of Jerusalem Waqf Land: The Land of Bethlehem and Beit Jala as a Case Study since 1950

Kudüs Vakıf Arazilerinin Özelleştirilmesi Meselesi: Bir Örnek Olay Olarak 1950'den İtibaren Beytullahim ve Beyt Cala Arazileri

Selim TEZCAN-Mehmet Sadık GÜR-Alper SARIBAŞ..... 103-133

İsrail Tarih Ders Kitaplarının (1948-2014) Gözünden Selçuklular: Filistin-Kudüs Hâkimiyetleri ve Haçlı Seferleri ile Cihat Hareketinin Başlangıcındaki Roller

The Seljuks in the View of Israeli History Textbooks (1948-2014): Their Rule in Palestine and Jerusalem and Their role in the Launching of the Crusades and the Jihad Movement

Umut UZER 134-157

Kudüs Şehrinin Filistin, İsrail ve Birleşmiş Milletler Açısından Siyasi Önemi

The Political Significance of the City of Jerusalem for Palestine, Israel and The United Nations

Kitap Tanıtımı ve Sempozyum Değerlendirmesi

REVIEWS

Abdullah ÇAKMAK 158-161

Uluslararası Kudüs Sempozyumu (Dünü, Bugünü, Yarını 23-24 Eylül 2017)

Hasan Hüseyin GÜNEŞ 162-165

Filistin Meselesi ve Türkiye Uluslararası Kongresi (20-22 Ekim 2017)

EDİTÖRDEN

Milattan önce 4. bin yıla ait kalıntıların ortaya çıktığı Kudüs, tarih boyunca farklı etnik, din ve kültürlerin bir araya geldiği bir şehirdir. Kudüs'ün özgünlüğünü doğuran en temel bileşen olan din, farklı sosyal ve dini grupların birlikte yaşamasına imkân veren önemli bir faktördü. Benzer insanların bir şehir meydana getiremediğini ifade eden Aristo'nun şehir tanımına uyan bu kutsal beldenin geçmişinde, en mutlu yılların İslam hâkimiyetinde yaşandığı bir gerçektir. Osmanlılar açısından zapt edilmeden evvel de devletin önem verdiği şehir olan Kudüs, bu dönemde emniyet, hayatiyet, diyanet ve adaletin şiar edinildiği özel zamanlar yaşamıştır. Böylece hâkim olmadan evvel hâdimlik yapılan Kudüs, Osmanlı padişahları nezdinde simgesel meşruiyetin kaynağı ve iktidar sembolü olarak da görülmüştür.

Dünya barışının Kudüs'ten geçtiğine dair söylem Ortadoğu'nun kalbi olan Kudüs'ü daimi bir çatışma merkezine haline getirenler tarafından da sıkça kullanılmaktadır. Sözde barış isteyenlerin hedefleri ile bölgenin istikrarsızlığı Kudüs'ün daimi bir çözümsüzlüğe saplanmasına neden olmaktadır. Zira 520 yıl önce ülkelerinden kovdukları Yahudiler 100 yıl önce Batı'nın kendi antisemitizminin yol açtığı çatışmalarla Müslümanlar karşısında sevimli hale getirilmişti.

Bin yılları kubbesinde eriten erdemli ve kutsal şehrin serüvenine ise son zamanlarda zor hikâyeler eklendi. Son olarak ABD Başkanı Donald Trump'ın Kudüs kararı, Kudüs açısından önemli olayların "yıldönümü" olan 2017 yılında alındı. İsrail'in Haziran ayında Mescid-i Aksa'ya girişlerde detektör kullanarak provasını yaptığı reaksiyon ölçme denemesinden sonra Trump'ın kararına karşı Filistin'de yapılan intifada çağrısının en azından şimdiye kadar önceki intifadalar kadar etkili olmadığı

açık. Zira birinci ve ikinci intifada döneminde herhangi bir çağrıya gerek kalmamış, Filistinliler kendiliğinden bir reaksiyon göstermişti. Bu karara karşılık İİT tarafından açıklanan Doğu Kudüs'ün Filistin'in başkenti olduğuna dair karar en azından İslam ülkeleri nezdinde hukuki bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır.

Gerek 2017'nin önemi, gerekse Aralık ayında Donald Trump'ın Kudüs kararından sonra Kudüs, medyada genişçe kendine yer buldu. Bu bağlamda medyada "Ortadoğu Uzmanı" olan kişilerin Kudüs hakkında ahkâm kesip incir çekirdeğini dolduramadığı günlerde ise birkaç kurum özel Kudüs programları gerçekleştirdi. Ayrıca 2017 yılının önemine binaen aralarındaki farkların çok bariz olmadığı pek çok Kudüs sempozyumu, paneli, kongresi yapıldı. İlgili kararına dair ipuçlarını önceden vermesine rağmen Trump'ın Kudüs politikası üzerine kalburüstü dikkate değer bir çalışma üretilmedi.

Buna karşın Türkiye'de Kudüs/Filistin araştırmalarının son yıllarda pek kötü gitmediğini de ilave etmeliyim. En azından on yıl öncesine göre akademik araştırma sayısında- özellikle Tarih alanında- gözle görünür bir artış var. Bu araştırmalardan bir kısmının Kudüs'teki arşivlerin kullanılarak yapılması ise çalışmaların evsafına dair ipucu vermektedir. Ancak üniversite kütüphanelerimizde ve büyük araştırma merkezlerimizde alandaki yabancı literatürün yetersizliği de göze çarpmaktadır. Günümüzün problemlerini anlayabilmek, bunlara çözüm üretmek için gerekli olan kaynaklara sahip olmanın değerine eşit şekilde muamele etmemiz gerektiği de açıktır. Zira genelde modern Filistin tarihini, özelde Kudüs'ü anlamak için Osmanlı dönemine dair pek çok belge araştırmacıları beklemektedir. Bu vesileyle merkezi bir kurumun varlığına olan ihtiyacın fark edilmesi ve önerilmesi medyadan geldi. Vaktiyle sosyal medyada "Filistin Araştırmaları Enstitüsü" kurulması yolunda

önerdiğim husus Donald Trump'ın Kudüs hamlesiyle tekrar zihnimde canlandığında bu konuda anlamlı adımı Sayın Kemal Öztürk attı. Köşe yazısıyla gündeme getirdiği meseleden sonra Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi "Kudüs Araştırmaları Merkezi" kurmaya karar verdi. Bu iki üniversitemizin faaliyetlerini merakla beklediğimizi de ifade edelim.

Biz en azından üzerimize düşeni yaparak bu çalışmalara bir yenilik getirmek için Kudüs vesilesiyle bir araya gelerek Türkiye'de ilk kez Filistin Araştırmaları Dergisi'ni çıkardık. İkinci sayımızın da henüz birinci sayımız yayına girmeden Kudüs özel sayısı ile çıkacağını kararlaştırdık.

Kudüs özel sayısı ile çıkan bu sayımız, bölgenin eskiçağa uzanan hikâyesinden bir kesit ile başlıyor. İsrail ve Yahuda Krallıkları hakkındaki yazılı ve arkeolojik kaynakların tanıtıldığı *Demir Çağı Yazılı Ve Arkeolojik Kaynaklarında İsrail Ve Yahuda Krallıkları* isimli eser Şeyma Ay Arçın tarafından kaleme alındı. Kendisi tarafından daha önce bu konuda kaleme alınmış bir kitabı da bulunan Arçın, Türkiye'de ilgili krallıklar ile doğrudan çalışma yapan ilk kişidir. Ardından "Kudüs'ün statüsü" ne dair sorunların yaratıldığı 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin uluslararası güçlere karşı önlem olarak Kudüs'ü doğrudan merkeze bağlamasının idari ve sosyal etkilerini ele alan Mahmoud Yazbak'ın *The Birth of the Jerusalem Sanjak (Kudüs Mutasarrıflığı) 1864-1914: Administrative And Social Impacts* isimli makalesi gelmektedir. Bu yıllarda büyük güçlerin politikaları kendi mezheplerinden olan Hristiyanların hamiliği vasıtasıyla Kudüs'te söz sahibi olmaktı. Aynı yıllarda ise Kudüs ve çevresindeki köylerde Osmanlı nizamı devam ettiriliyordu. Filistin köylerinde sosyal ve idari nizamından sorumlu kişiler olarak ön plana çıkan ve *şeyhü'l-karye* olarak adlandırılan kimselerin devlet nezdindeki itibarı görevlerinin ne denli düzenli yapıp yapmadıklarına bağlıydı. Buna mukabil el-Halil

kazasına bağlı Dura köyünde iki aile arasında yaşanan şeyhlik mücadelesi 1863 yılında büyük bir çatışmaya dönüşmüştü. Mustafa Güler bu hadiseyi *Halilürrahman'ın Dura Köyünde 1863 Yılında Yaşanan Bir Aşayış Meselesi* isimli makalesiyle Osmanlı Arşivi'ne dayalı olarak işlemektedir. Musa Sroor ise aslında bugün Kudüs meselesinde en çok üzerinde durulması gereken bir konuyu ele alıyor. 19. yüzyıldan itibaren vakıfların parçalanması süreci *huluv* ile başlamış, bugün ise Kudüs vakıflarına İsrail idaresi tarafından el konulması ile devam etmektedir. Sroor, Hristiyanların yoğunlukta yaşadığı Beyt Câlâ ve Beytüllahim'deki vakıfların Müslümanlar ile Hristiyanlar arasındaki anlaşmazlığı üzerine eğiliyor.

Dünyadaki Türk imgesinin açıklanmasında bir veri kaynağı olarak kullanılan tarih ders kitapları, ilgili ülke vatandaşlarının hafızalarında birtakım izler bırakmaktadır. Bu anlamda Selim Tezcan, Mehmed Sadık Gür ve Alper Sarıbaş tarafından bir proje etrafında gelişen bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan araştırmaları dikkate değerdir. Yazarlar, *İsrail Tarih Ders Kitaplarının (1948-2014) Gözünden Selçuklular: Filistin-Kudüs Hâkimiyetleri Ve Haçlı Seferleri İle Cihat Hareketinin Başlangıcındaki Roller* adlı çalışmalarında İsrail'deki İbranice ve Arapça ders kitaplarında Selçukluların Haçlılara karşı mücadelelerindeki rolün yansımasını incelemişlerdir. Kudüs'ün dini önemine binaen her iki taraf açısından siyasi bir merkez olarak görülmesinin taraflar açısından değerlendirilmesini ise *Kudüs Şehrinin Filistin, İsrail Ve Birleşmiş Milletler Açısından Siyasi Önemi* isimli çalışmasıyla Umut Uzer yapmıştır.

Son olarak Abdullah Çakmak ve Hasan Hüseyin Güneş, 2017 yılının Kudüs açısından önemine binaen düzenlenen sempozyumlardan ikisinin değerlendirmesini yaptı. Abdullah Çakmak, düzenlenen sempozyumların Kudüs'ün tanıtılmasında bir vesile olduğunu belirterek tanıtım ve teşvik unsurların ön plana çıkmasıyla da ilginin yoğunluğu tespitinde

bulunmaktadır. Farklı alanlardaki uzmanların davet edildiği sempozyumda ise Türkiye'den bu alanda akademik çalışmaları bulunan kimselerin yer almamasına da dikkat çekmektedir. Hasan Hüseyin Güneş ise, sorunların tespit edildiğini ancak çözümlerin yetersiz olduğunu ve meselelerin irdelenmesinde vasıflı bir araştırmanın yapılmaması üzerinde durmaktadır. Zira içeriği aynı, başlıkları farklı pek çok tebliğin sorunların çözümüne bir katkısı yoktur. Bu anlamda Güneş, izlenimlerinde sosyolojik temelli çalışmaların eksikliğine vurgu yapmaktadır.

En azından niyetleri halis bu çabaların zamanla yerini hamasetten uzak, bilimsel ve daha kaliteli ürünlere bırakacağını, Kudüs zerine yapılan programların 2017 yılı ile sınırlı kalmayacağını mit ediyoruz. Bu bağlamda gelecek dönemde dergi bünyesinde evsafı geniş bilimsel bir toplantıyı akademik paydaşlar ile gerçekleştirme niyetindeyiz. Bölge dillerine hâkim, alanında uzman ve bölgeyi tanıyan ekiple, en güçlü silahımızın kalemimiz olduğunu bilerek yolumuza devam edeceğiz.

Saygılarımla
Yrd. Doç. Dr. Alaattin DOLU
Editör